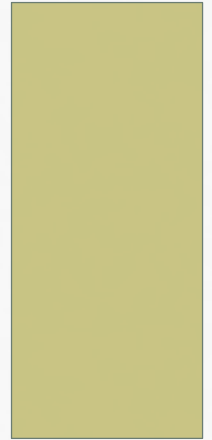

DEPARTAMENT DE TREBALL
SOCIAL I SERVEIS SOCIALS

L'URBANISME COM A MÈTODE D'EXCLUSIÓ I CONTROL SOCIAL

HÀBITAT, TERRITORI I MEDI AMBIENT.
ENCARNA CANET

PER A PENSAR

- **La distribució, la forma i el funcionament de les ciutats en què vivim és una cosa casual o respon a uns interessos concrets?**

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

- Imperi romà: crear camins i vies per a engrandir Roma.
- Edat mitjana: castells, estructures defensives amb poca planificació urbana.
- Àrabs: ciutat teranyina com a defensa militar i climàtica.
- A partir de la revolució industrial i fins als nostres dies la ciutat té una funció específica: desenvolupament del capitalisme, evitar revoltes, facilitar el control de la població (treballadors i consumidors, no habitants).

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

- La revolució industrial va atraure molta població rural a les ciutats (treball i expropiacions) i aquesta població s'apinyava on el preu del sòl ho permetia.
- L'arribada del capitalisme converteix l'habitatge en un objecte preferent de propietat privada i d'especulació. Sorgeixen els barris obrers típics del s. XIX.

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

- Jeremy Bentham s'implanta el model Panòptic (1793) i s'estén a presons, hospitals, casernes, escoles i fàbriques.

- El sistema capitalista va imposar el sistema de producció i el de consum.

La ciutat es converteix en un model de “laberint” on els consumidors circulen sense sortir: centre comercial, autopista, urbanitzacions, complexos de vacances...

PARÍS 1848/1850

- Amuntegament en barris obrers sense condicions d'higiene ni habitabilitat.
- Epidèmies.
- Revoltes obreres i ciutadanes a la recerca de millors condicions de vida.
- El barri permetia fer-se forts i aixecar barricades.
- Per a lluitar contra aquestes revoltes, Haussmann va enderrocar els barris i dissenyar París amb grans avingudes i bulevards per a connectar les casernes amb el centre de la ciutat i que les tropes tinguessen fàcil accés en cas de revoltes.

Vista aèria de la plaça de Charles de Gaulle, redissenyada per Haussmann, amb amples bulevards en disposició radial a partir de l'arc de triomf.

- Però, a més d'aconseguir els seus objectius de millores sanitàries i de comunicació, la renovació va servir per a finalitats polítiques.
- L'obra de Haussmann va ser especialment aplaudida per les classes enriquides, mentre que part del poble parisenc va sentir que les obres de Haussmann destruïen les seues arrels i connexions socials.

- Aconseguí desplaçar les masses obreres del centre de les ciutats als barris de la perifèria. Es van exiliar als suburbis per la haussmannització, ja que els barris baixos es van netejar i van ser substituïts per apartaments per a la burgesia.
- Destruí el 60% de la ciutat medieval.
- Evità la creació de barricades.
- L'exemple de París el van seguir Londres, Viena, Brussel·les, Florència, Moscou, els EUA...

GLASGOW (ESCÒCIA)

- Milers d'obrers van ser desplaçats i distribuïts aleatòriament per barris nous (*slums*) sense tenir en compte ni les relacions familiars ni les de veïnatge.
- Eren barris allunyats dels seus treballs, mal comunicats.
- Resultat: guetos, delinqüència juvenil i tràfic de drogues.

BARCELONA

- Fortes onades migratòries pel desenvolupament econòmic.
- Sorgeix el barraquisme (actual zona del Fòrum, Montjuïc, Sants, el Carmel...).
- Fort sentiment de grup, vida al carrer, el carrer era una extensió de la casa, veïnatge...
- Van ser reallotjats en barris amb aluminosi, sense infraestructures, estigma social: “barraquisme vertical”.

GENTRIFICACIÓ

- Procés pel qual la població originària d'un barri deteriorat és progressivament desplaçada per altra de nivell adquisitiu més alt i aleshores el barri es renova.
- Demolició dels barris cèntrics, construcció de nous habitatges cars per a la burgesia.
- La classe treballadora s'exilia cap a zones perifèriques més barates, però més llunyanes, més mal comunicades, amb menys serveis i sense la xarxa social que tenien.

CIUTATS DORMITORI

- Com més ample és el carrer, més distància hi ha entre les cases, menys veïnatge, major aïllament.
- Lluny del treball, més temps de desplaçament, més temps en solitud.

D'on ix la idea d'amuntegar la gent en enormes monstres de ciment?

- Le Corbusier, arquitecte suís.
- Per a ell l'habitatge eren “màquines per a viure”.
- Dissenya la ciutat per àrees funcionals: per a viure, treballar i consumir. Unides per carreteres.
- Sorgeix el cotxe i la ciutat perd el seu caràcter social.
- La perifèria seran ruscs de gent treballadora apilada.

L'URBANISME COM A IDEOLOGIA

- Hi ha una estreta relació entre l'ordenació de l'espai, la ideologia del poder i les tècniques de control de la població.
- **Itàlia feixista** de Mussolini: grans edificis feixistes.
- **Alemanya nazi**: grans avingudes simbòliques i militars per a desplegar els tancs.
- **Les ciutats nord-americanes**: sistema radial amb el centre financer al centre on no viu ningú, anells on viuen guetos de població no blanca, un altre anell amb classes mitjana i l'últim amb classes altes (cases-gàbia d'or).

ESTAT ESPANYOL

- Estat espanyol: una plaça amb església, ajuntament i seu del moviment (pilars del franquisme).
- Es promouen edificis per als afins ideològicament i per a incentivar el matrimoni amb fills: “la procreació és el deure de tot espanyol”.
- Es potencia la propietat privada de l’habitatge, endeutament dels treballadors, no demanen millores = “pau social”.
- Es creen barris obrers a les perifèries.

COM A CONCLUSIÓ

- La planificació i ordenació de les ciutats obeeix a un patró clar: aplanar el camí al capitalisme.
- Vies obertes per a anar a treballar, al centre comercial, a consumir, a l'oci...
- Ens fan cada vegada més individualistes.
- Hem perdut el carrer.
- Ens redueixen a audiència, consumidors o electorat.